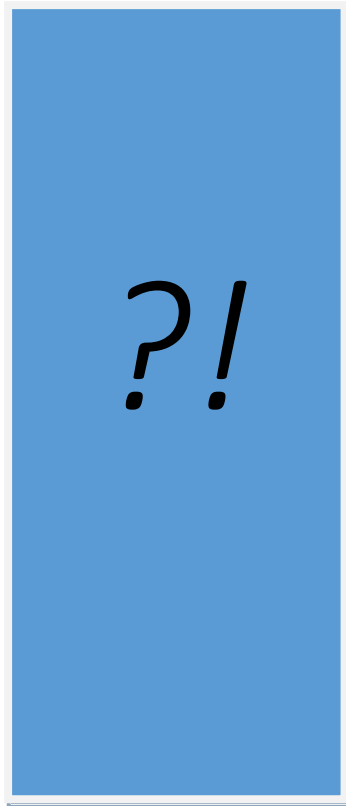

JAK SE DÍVÁM NA SVĚT ...

NA PRAHU PŘED EVOLUCÍ NEBO REVOLUCÍ

A STEP BEFORE EVOLUTIONARY CHANGE OR REVOLUTION

Prof. Ing. Zdeněk Mikoláš, CSc.
2020

JAK SE DÍVÁM NA SVĚT ...

NA PRAHU PŘED EVOLUCÍ NEBO REVOLUCÍ ?!

A STEP BEFORE EVOLUTIONARY CHANGE OR REVOLUTION ?!

naučně osvětová publikace

- autor textu a obálky: *Prof. Ing. Zdeněk Mikoláš, CSc. (c)*
- recenze: *vlastní život a zkušenosti*
- JEL: *M140 Sociální odpovědnost*
O3 Inovace; Technologické změny

(c) TZ-one, 2020, ISBN 978-80-7539-108-7 PDF

Tato publikace byla napsána zásadním přepracováním a rozšířením knihy
Jak se dívám na svět ... POTENCIÁL HARMONIE NEBO TRAGÉDIE?!
(C) REPRONIS, 2018, ISBN 978-80-7329-441-0

Kniha neprošla jazykovou a stylistickou korekturou.

JAK SE DÍVÁM NA SVĚT ...

Obsah

Anotace	5
Abstract to the English part	5
Citát úvodem	7
Prolog	8
Eseje a komentáře	9
JÁ A MŮJ SVĚT	9
E1 – Existenční princip světa	10
E2 – Potenciál obecně	13
E3 – Počátek reálného jevu	15
E4 – Nositelé potenciálu	18
E5 – Spontánní řád a výstavba potenciálu	21
E6 – Hybné síly – přitažlivost a závislost	26
E7 – Hybné síly – odstředivost a pevnost	30
E8 – Formování složitého potenciálu	32
E9 – Ztrátové spektrum	37
E10 – Dynamická výstavba potenciálu	39
E11 – Dynamika potenciálu a čas	43
E12 – Vícedimenzionální pojetí času	46
E13 – Dynamika vývoje potenciálu (symetrický cyklus)	51
E14 – Dynamika vývoje potenciálu (asymetrický cyklus)	56
E15 – Zákon nejsilnějšího a nejslabšího	59
E16 – Degenerační procesy	63
JÁ A LIDÉ	66
E17 – Vlastnictví potenciálu	67
E18 – Moc a podvolení	69
E19 – Efektivnost využívání potenciálu	73
E20 – Sociální strukturalizace společnosti	77

JAK SE DÍVÁM NA SVĚT ...

E21 – Svoboda	79
E22 – Člověk na rozcestí – virtuální realita, umělá inteligence a co dál?	82
E23 – Harmonie nebo tragédie?	89
E24 – Na prahu evoluce nebo revoluce ?!	92
E25 – Úvaha ...	95
JÁ A POHLED NA SVĚT	98
E26 – Realita – systém – model	99
E27 – Kružnice a čtverce	103
E28 – Model $V_n\pi$	106
E29 – Model $V_5\pi$	109
Přednášky a teoretické příspěvky	112
I/ ČLOVĚK A ZVÍŘE	112
II/ EVOLUČNÍ MODEL SOCIÁLNÍHO PRODUKTIVNÍHO SYSTÉMU	119
III/ EKONOMIE ČASU PRODUKTIVNÍHO SOCIÁLNÍHO SYSTÉMU	129
IV/ INTELIGENTNÍ POTENCIÁL PRODUKTIVNÍHO SOCIÁLNÍHO SYSTÉMU	135
V/ DISKUSE k přednáškám II, III a IV	142
Appendix – for readers in English	157
SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF PRODUCTIVE SOCIAL SYSTEMS – concept of the theory of the potential of productive social systems	157
Prameny – references	192
Epilog	196
Bajky nakonec	197
O projektu DET – diskuse, eseje, teorie	202

JAK SE DÍVÁM NA SVĚT ...

Anotace

Kniha shrnuje celoživotní poznatky autora, publikované v odborných časopisech a monografiích, v oboru podnikání, podnikové ekonomiky a managementu do stručných esejí a komentářů k soudobým událostem z praktického života. Na konci knihy jsou vloženy kapitoly (v jazyce českém a anglickém) podporující předchozí eseje teoretickými poznatky. Hlavní otázkou, kterou si autor klade, je, zda existuje potenciál dalšího vývoje lidského společenství v pozitivním (harmonickém) nebo negativním (destruktivním) směru. Dospívá k závěru, že společnost stojí před revoluční změnou, a to nejen před technologickou či ekonomickou revolucí, ale též sociální a možná evoluční (biologickou) zásadní změnou.

Abstract to the English part

Sustainable development of productive social systems, especially family businesses, is a current topic for the Czech Republic and Central Europe. The aim of the paper is to present new theoretical knowledge of the author's twenty-year research. These findings were achieved in research in the years 2000-2019, especially in research projects SP / 2010167 Contemporary concept of competitive business potentials of industrial enterprises, 402/08 / H051 Optimization of multidisciplinary design and modelling of the production system of virtual companies and other projects in cooperation with Czech and Polish universities. Practical and research activities have recently focused mainly on the synergy of the links between the family business and the owners' family, their innovative dynamics and competitiveness. The concept of evolutionary business modelling is based on business diagnostics and therapy, a specific approach to scientific research known as empiriology (effectuality). The paper offers a generalization of knowledge to the theory of potential, synergy, time economics of family business and succession in the family. Theoretical findings are verified by empirical

JAK SE DÍVÁM NA SVĚT ...

research in more than 230 small and medium-sized family companies in the Czech Republic and Poland. The presented results deserve a wide discussion and further verification in practice depending on the cultural differences of the manifestations of globalization in different parts of the world (especially in Central Europe) under the influence of the Industrial Revolution 4: 0 (resp. 5.0).

JAK SE DÍVÁM NA SVĚT ...

Citát úvodem

Za svůj život jsem toho přečetl hodně, pamatuji si mnoho citátů, myšlenek, vtipů ap. Zaujal mne následující citát, protože velmi zajímavě postihuje svébytnou touhu člověka něco poznávat a tvořit. Lidé říkají, že musí něco *podniknout*, tedy něco smysluplného učinit. Jak tedy slovníká věda chápe pojem *podniknout*, resp. *podnikání*?

R. D. Hishrich a M. P. Peters¹ konstatovali, že „... *podnikání je proces utváření čehosi jiného, čemuž náleží hodnota prostřednictvím vynakládání potřebného času a úsilí, přebírání doprovodných finančních, psychologických a společenských rizik a získávání výsledné odměny v podobě peněžního a osobního uspokojení.*“

Tudíž jinými slovy řečeno, *dělat to, co není, co může nebo musí být*. Je to vlastně o tom, *jak se díváme na svět...*, jak být tvůrčí (kreativní) a aktivní (podnikavý).

Nepodnikavý člověk je povětšinou ovládán, ponižován, ztročován. To platí i pro skupiny lidí nebo národy. Buďte, prosím, podnikaví, nikoli však hrabiví (rentiéři), aby naši potomci žili v harmonickém světě bez tragédií, způsobených zlobou a neschopností člověka a lidského společenství.

¹ Hishrich, R. D. - Peters, M. P., *Založení a řízení nového podniku*. Praha: Victoria Publishing 1996, s. 22. V originále *The Woman Entrepreneur: Starting, Financing and Managing a Successful New Business*. Lexington, M: Lexington Books, 1985, s. 18.

JAK SE DÍVÁM NA SVĚT ...

Prolog

Jsem už emeritním profesorem a naštěstí nemusím "podlézat" současným trendům publikační činnosti a mohu psát, jak myslím a svými slovy. Od mládí ctím zásadu, že *mnoho citací je vycpávka mozku, ve kterém pak není místo na vlastní myšlenky*. Tedy rozhodl jsem v této knize učinit autobiografickou inventuru a pokusit se o shrnutí mých poznatků tak, jak se v čase vyvíjely. Z uvedeného důvodu povětšinou se odkazuji na své vlastní publikace a prezentace².

Rovněž zdůrazňuji, že nechci se plést do řemesla filosofů, teologů, sociologů, psychologů, fyziků, lékařů atd. Píšu jen o tom, co jsem studoval, učil a co dělal prakticky. Nejvíce jsem byl ovlivněn během vysokoškolského studia *teorií systémů a systémovou analýzou*, a to se dosud promítá do mého myšlení a vidění světa.³

Proto jakákoli podobnost mých pohledů na svět a na život s poznatky jiných vědních oborů je pouhou náhodou, případně důkazem o analogiích vědeckého či praktického myšlení v různých oborech lidské činnosti. Tedy jsem profesorem *Podnikové ekonomiky a managementu* habilitovaným v oboru *Podnikatelství a management*, a v tomto duchu vidím svět. Mám však vždy na mysli, že nejlepším zdrojem poznání je *vysoká škola života, fakulta zdravého rozumu*.

Tudíž jdeme na to, ... *jak se dívám na svět*.

² Odhaduji, že to bylo výrazně přes 550 různých oficiálních prezentací - tedy jde o články, statě ve sbornících, knihy, skripta, studijní opory, vystoupení v televizi a rozhlasu, rozhovory v denním tisku ap., a tam jsou uvedeny citace a odkazy na zdroje publikované jinými autory.

³ V současné době se věnuji problematice *podnikatelské diagnostiky a terapie* a aplikuji přístup vědeckého zkoumání označovaného jako "*empiriologie*", která vychází ze zkušenosti (*praxe*), *poznatky porovnává s dostupnými teoretickými poznatky, načez formuluje nové teorie, a ty ověřuje empiricky (experimenty) v praxi*.

JAK SE DÍVÁM NA SVĚT ...

Eseje a komentáře

JÁ A MŮJ SVĚT

Prvý soubor esejí věnuji mým pohledům na svět. Inspirace k napsání jsem nacházel v běžném životě, odborné, ale též umělecké literatuře nebo dokonce v Bibli. Empirické poznatky prostých lidí pokouším se vysvětlovat teorií, kterou jsem vypracoval během profesní aktivity.

JAK SE DÍVÁM NA SVĚT ...

E1 – Existenční princip světa

Rozhovor

Slunce zalévá paprsky údolí slovenský hor. Student doktorského studia z Bratislavy pokládá mi záludnou otázku. Proč žijeme, proč mne porodila matka a já mám mít také děti? Narodím se, pak se trmácím životem, abych zemřel? To nemá logiku!

Během dlouhé diskuse jsme se dostali až k existenčnímu principu světa. Nakonec jsem studentovi dal radu. Nehledej pouze logiku svého života, aniž bys hledal logiku tvé existence ve světě, ve kterém žiješ. Neodděluj život lidí od existence světa, neodděluj lidskou společnost od přírody, od událostí v kosmu atd. Chápej svůj život tak, že svět existuje a člověk žije v tomto světě. Že platí nějaké přírodní a jiné zákony. To znamená, že panuje ve světě současně spontánnost a řád. Ke své otázce, proč žijeme, buď přistupuj vědecky, nebo s vírou. Oboje tě podrží "nad vodou" v proudu času.

Teorie

V českém jazyce máme řadu výrazů popisující *existenci člověka*, kupř. *tento a onen svět*. Tudíž jako by bylo cílem výše vysloveného tvrdit, že *svět jako obecný pojem má dvě části (ten a onen)*. V latině můžeme pro tento celistvě pojatý svět nalézt sousloví "*orbis terrarum omnium*". V ruštině pak jde o "*бесъ муп*", tedy *vesmír* v nejširším slova smyslu.

Ten *reálný*, ve kterém žiju, *onen* svět, který *není reálný*, je mimo mé vnímání a chápání. Tímto se však vyjadřuje *existenční princip* mající dvě složky, vyjadřující genezi světa.⁴

⁴ Mikoláš, Z., *Jak zvýšit konkurenceschopnost podniku. Konkurenční potenciál a dynamika podnikání*. Praha: Grada Publishing 2005, s. 34.

JAK SE DÍVÁM NA SVĚT ...

Je to:

- *princip potenciálnosti*
- *princip reálnosti.*

Chci tímto říci, že náš reálný svět, ve kterém žijeme, je obklopen světem potenciálním.

Současně se tímto slovním spojením naznačuje vývoj (*genese*) světa z potenciálního do reálného a z reálného zpětně do potenciálního. To není nic nového, přece tisíce let je znám ve filozofii zákon „*negace - negace*“.

Musíme si také uvědomit další souvislosti:

- v potenciálním světě je obsažena existenční *podstata* a *obsah* existence reálného světa
- v reálném světě se *podstata projevuje* v různých *formách* existenčního *obsahu*.

Jednota a vývoj reálného a potenciálního světa jsou obsaženy ve dvou principiálních pojmech (zákonech existence):

- *rozpor*
- *protiklad*.⁵

„Soupeření, resp. boj“ a jednota rozporů a protiklady ženou svět a tedy i nás dál v čase ke změnám podstaty a obsahu, tudíž forem a projevů, existence světa a našeho života.

Ze života

Výše uvedené teoretické poznatky neříkají v podstatě nic jiného než to, co nás učili v dětství a mládí naši rodiče, ve škole a v dalších institucích.

⁵ Mikoláš, Z., *Jak zvýšit konkurenceschopnost podniku. Konkurenční potenciál a dynamika podnikání*. Praha: Grada Publishing 2005, s. 38.

JAK SE DÍVÁM NA SVĚT ...

Potenciál - latinsky *potentia*, označuje možnost, moc, sílu, a další vymezení má v matematice, fyzice, chemii, biologii, lingvistice, filozofii, ekonomii a v jiných vědách. Tedy můžeme říci, že vedle *reality* je *potenciál* brán v úvahu v různých vědních disciplínách jako běžný pojem. Rovněž lidé, kteří věří v boha, *potenciál* berou na vědomí, např. ve výročích *ten a onen svět, věří ve vzkříšení* atd.

Tyto úvahy však nebudu dále rozvíjet, abych nevyvolal zbytečnou diskusi mezi *teisty* (věřícími v boha) nebo *ateisty* (nevěřící v boha). Abych nepokračoval ve sporu mezi *evoluční teorií*⁶ a *kreacionismem*⁷ (ve kterém jde především o roli *Stvořitele - Boha*).

Dokonce v soudobých variantách víry "*velký třesk*" na *počátku Vesmíru* bývá dáván do souvislosti s aktem *Stvoření*. A tudíž nevěnujme se diskusi, kde končí *víra* a kde začíná *racionalita vědy*. Osobně si myslím, že by to byla diskuse nekonečná, ba zbytečná (přece nepřesvědčíte věřícího v Boha, že není, a nevěřícího v něho, že je). Nechme každému víru v to, v co věří. Dokonce zvířátka v jedné soudobé pohádce věří "v koloběh života".

Poučení

V rozporech a protikladech se rodí budoucí změna toho, co nyní je. Současná realita nám odhaluje potenciál zrozený v minulosti. Budoucnost hledejme v tom, co není. Budoucnost se projevuje prostřednictvím rozporů a protikladů. Rozpory a protiklady současnosti neoznačujeme jako *problémy*, které nám ztěžují život, ale jako něco, co je třeba využít v budoucnu.

⁶ *Evoluce* - vývoj, postupné vyvíjení, nepřetržitý rozvoj od nižšího k vyššímu.

⁷ *Kreacionismus* nebo *kreacionalismus*, oba tvary jsou odvozeny od latinského *creatio* – tvoření, stvoření, je v širším slova smyslu přesvědčení, že lidé, Země a vesmír byly stvořeny zvláštním zásahem vyšší bytosti či božstvem. Termín „striktní kreacionismus“ se někdy používá pro nábožensky motivované odmítání teorie evoluce, aby nedošlo k nechtěné záměně s všeobecnějším chápáním stvoření, zastávaným věřícími, jejichž náboženská víra akceptuje teistickou evoluci.

JAK SE DÍVÁM NA SVĚT ...

E2 – Potenciál obecně

Vzpomínka

Když jsem před léty (okolo roku 2000) použil slovo *podnikatelský potenciál*, kolegové i podnikatelé se ptali, "co to je, co si pod tím představuješ"? Má odpověď byla stručná. "Budeš mít žízeň? Slíbíš manželce, že opravíš pračku? ... že něco uděláš nebo změníš?" A pochopili, že potenciál existuje jako něco, co není vidět a přesto to je, aby to učinili, vykonali, naplnili ...

Teorie

Pokud budeme chápat *realitu jako to, v čem reálně žijeme, kde si říkáme "já jsem"*, pak nastupuje do úvahy otázka "čím budu, co bude" ? Je to *potenciál* (resp. potenciální svět)?

*Potenciál je rozdílem mezi tím, co je, a tím, co může nebo musí být.*⁸

Vysvětleme si význam jednotlivých slov výše uvedené definice potenciálu. Pod slovem *rozdíl* se nechápe znaménko mínus, ale *odlišnost mezi tím a tím*. Z toho ale plyne existence *protikladu*, z jedné strany je to *naše realita* (co je) a z druhé strany je to, co *naše realita není* (je to mimo naši realitu). Tudíž existuje jednak *jednota obou stran* (jedna bez druhé by neexistovala), ale současně mezi oběma stranami *neexistuje jednota*, resp. existuje mezi nimi *rozpor* (resp. *dialektický rozpor*), tedy *nutná* nebo *možná změna*, aby se tento *rozpor* překonal. Mnozí filozofové tento vztah označují jako "*jednotu a boj protikladů*". *Paradox z našeho pohledu je v tom, že když onen původní rozpor překonáme, vyvoláme jednotu a rozpor jiných stránek světa* (z filozofického hlediska jde o "*negaci negace*").

⁸ Mikoláš, Z., *Jak zvýšit konkurenceschopnost podniku. Konkurenční potenciál a dynamika podnikání*. Praha: Grada Publishing 2005, s. 33.

JAK SE DÍVÁM NA SVĚT ...

V definici máme ještě dvě stěžejní slova: *možnost* a *nutnost*. *Nutnost změny* (tzn. "musí být") znamená, že existuje ještě další *potenciál*, který *vynucuje změnu toho, co je* (například přírodní zákon, právní předpis atd.). V protikladu *nutnosti změny* existuje *možnost změny* (tzn. "může být") toho, *co je*. Existuje tedy *spontánní řád světa, jednota a současně nejednota (boj) nutného a možného*.

Z každodenní praxe

V každém okamžiku se setkáváme s *potenciálem*, aniž jej tak označujeme. Žena touží po dítěti a je šťastná, když se jí narodí zdravé miminko. Otec se těší na dobu, až bude dědečkem. Fanda Barcelony jde na derby s Reálem s vírou, že jeho mužstvo zvítězí. Burzovní makléř očekává, že se na trhu zlepší nálada. Mnozí věří na Mart'any, jiní na konec světa. Rolník na podzim seje, aby příští rok sklízel. Vědec tráví noci v laboratořích v naději, že objeví látku, která přispěje k léčbě nemoci. V každé z uvedených vět se skrývá *potenciál, očekávaná nebo nutná budoucí změna*.

Poučení

Potenciál nám v budoucno přinese nové *dobro (harmonii života)* nebo *zlo (negativní nebo dokonce tragické životní události)*. Záleží na nás, lidech, zda jej využijeme pro lidi a přírodu nebo proti lidem a přírodě. Případně naopak, zda se vyhneme nebo ubráníme zlu.

JAK SE DÍVÁM NA SVĚT ...

E3 – Počátek reálného jevu

Malá úvaha nad velkou otázkou

Počátek našeho reálného světa jako základu dalších *počátků*, např. našeho života ap., to je námět na nekončící diskuse. Jedni tvrdí, že na počátku byl „velký třesk“, jiní spojují počátek světa s jeho stvořením, a další spojují obojí. Bez nároku na vyčerpávající odpověď pokusím se najít pod zorným úhlem chápání *potenciálu* svůj pohled na tuto zásadní otázku, co to je *počátek*. Problematiku "velkého třesku" řeší nejen fyzikové a filozofové, ale též praktici. Kupříkladu *inovátor* přichází s něčím novým, např. koňské spřežení nahrazuje lokomotivou. Lékař nahrazuje chirurgický zásah nasazením do těla nemocného nano-robotů. A tudíž pořád kolem nás „pluje“ otázka, *kde a kdy, začíná změna ... ?!*

Teorie

Potenciál je tedy *skrytá síla změny reality na novou realitu*. Nabízí se otázka jak chápat počátek této změny. Musíme si uvědomit, že *pokud potenciál se mění v realitu, pak zaniká*. Nemůže být potenciálem to, co již reálně je (existuje). Z pohledu reálného života *počátkem přeměny (geneze) potenciálu na realitu začíná existence času*, po který se potenciál přeměňuje na realitu. Tedy na časové ose je to *bod nula* (před tímto bodem existuje potenciál, za tímto bodem existuje realita), který můžeme označit jako *bod zrodu, vzniku, stvoření* ap.

V uvedeném konceptu *nula neznamená nic*, jak nás to učili ve škole, že $x + 0 = x$. *Počátek je jiným způsobem chápána nula*. Z úvahy v eseji E2 plyne, že v realitě něco již je, označme to jako x , ale v budoucnu něco musí nebo může být jinak, označme to jako y . Na *počátku* (bod *nula*, označme jej jako Θ) se do reality vnoří (zrodí) ono y .

Když se vrátíme k myšlence Hishricha a Peterse (viz *Citát úvodem*), co to je podnikání. Autoři hovoří o tom, že podnikatel přichází s něčím novým. Vidíme tedy praktický příklad předchozí úvahy o počátku Θ . Tímto se otevírá diskuse na téma kreativita, invence, inovace atd.